

“หลักพุทธธรรมกับแนวคิดพลัง “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา”

ภัทรินี คำฝาด,ปริยาภรณ์ เหลืองวรวัฒนา และพินิตา มะกรุดอินทร์

ภาควิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Email : Peeyaporn05@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอหลักพุทธธรรมกับแนวคิดพลัง “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา โดยนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่สี่ประการ ทานคือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของของตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ อัถถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งเรานำหลักพุทธธรรมนี้มาใช้ควบคู่กับแนวคิดพลัง “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) จะเป็นองค์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการบ่มเพาะคุณธรรมควบคู่กัน จะทำให้คนในสังคม ชุมชน ท้องถิ่น และทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการร่วมกัน

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ 4 แนวคิดพลัง “บวร”

"Buddhist principles and the power concept of "Bowon" (Ban, Temple, School) to promote the
conservation of the Chedi Bucha Canal"

First Phattarinee Khamfad, Second Preeyaporn Luengworawattana, and Third Phanida Magod-in
Department of Social Studies Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Pathom Rajabhat
University

Email : Peeyaporn05@gmail.com

Abstract

This article would like to present the principles of Buddhism and the power concept of "Bowon" (Ban, Wat, School) to promote the conservation of the Chedi Bucha Canal. By adopting the 4 Sangkhahavattaya principles that anchor the minds of others, be cordial, supportive, or support each other. There are four things: offering sacrifice or generosity for the benefit of others. Not stingy He is not a selfish person. The word is to speak with the sweetest words. Speak with sincerity Do not speak rude and offensive. Saying things that are useful, suitable for time, attitude is all kind of relief or behavior that is beneficial to others. Samanatta is to be consistent. Or have behaved consistently We will apply this Buddha Dharma principle together with the power concept of "Bowon" (Ban, Temple, School) to be an important organization in driving and sustainable development by cultivating morality together. Will make people in society

Keywords: Buddhist principles, Sangkhahawatthu, 4 power concepts of "Bowon"

1. บทนำ

น้ำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตทุกชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ ตลอดจนถึงพืชถ้าขาดน้ำก็จะต้องแห้งเหี่ยวและเฉาตายในที่สุด มนุษย์ต้องใช้น้ำสัมพันธ์อยู่กับชีวิตประจำวันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ใช้น้ำสำหรับดื่ม ใช้หุงต้มอาหาร ใช้ชะล้างสิ่งสกปรกต่าง ๆ ใช้ซักเสื้อผ้า ใช้ในเครื่องทำความร้อน เครื่องลดความร้อน เช่นในโรงงานอุตสาหกรรม บางประเภท และใช้กับเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น ในการเกษตรกรรม การทำเรือกวสวไร่นา ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ก็ต้องใช้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญทั้งสิ้น แม้แต่ในการอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ในการหล่อเย็น ในพลังไอน้ำก็ใช้ พลังงานไฟฟ้าก็ใช้ การกำจัดน้ำทิ้งและขยะก็ใช้ ตลอดจนถึงการดับไฟเมื่อเกิดไฟไหม้ น้ำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญทั้งนั้น นอกจากนี้แหล่งน้ำยังเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ สำหรับท่องเที่ยว ตกปลา วายน้ำ ตลอดจนถึงประกอบอาชีพ เช่นการประมงอีกด้วย สรุปแล้วน้ำจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์มาก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับชีวิตอันดับที่สองรองจากออกซิเจน มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เมื่อขาดอาหารเป็นเดือน ๆ (จากสถิติโลกครั้งสุดท้ายมนุษย์สามารถอดอาหารได้นานถึง 64 วัน จึงตาย) แต่ถ้าขาดน้ำเพียง 2-3 วัน มนุษย์อาจจะตายทันที ทั้งนี้เพราะน้ำเป็นตัวที่มีบทบาทสำคัญต่อร่างกายมนุษย์มาก

แม่น้ำท่าจีน เป็นแม่น้ำที่แยกตัวออกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลท่าซุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี กับฝั่งตะวันตกที่อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร ก่อนจะไหลออกสู่อ่าวไทยที่ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 325 กิโลเมตร แม่น้ำท่าจีนมีชื่อเรียกหลายชื่อ ดังนี้ ตอนที่ไหลผ่านจังหวัดชัยนาทเรียกว่า "แม่น้ำมะขามเฒ่า" ตอนที่ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรีเรียกว่า "แม่น้ำสุพรรณบุรี" ตอนที่ผ่านจังหวัดนครปฐมเรียกว่า "แม่น้ำนครชัยศรี" ส่วนตอนที่ไหลผ่านจังหวัดสมุทรสาครและไหลลงสู่อ่าวไทยเรียกว่า "แม่น้ำท่าจีน"

คลองเจดีย์บูชา เป็นคลองที่ถูกขุดสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) เป็นแม่กองปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ ได้โปรดฯให้ขุดคลองจากแม่น้ำเมืองนครชัยศรี เข้าไปจนถึงบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อความสะดวกในการคมนาคมและการไปนมัสการพระปฐมเจดีย์ โดยเริ่มขุด ในปี พ.ศ.2401 ปากคลองอยู่ที่บ้านท่านา (บริเวณตลาดต้นสน อำเภอนครชัยศรี) มุ่งสู่อุทิศพระปฐมเจดีย์ ผ่านด้านทิศเหนือเพื่อเชื่อมต่อไปยังคลองวังตะกั่วและคลองทัพหลวง โดยพระราชทานนามว่า คลองเจดีย์บูชา เมื่อวันที่ศุกร์ เดือน 5 ขึ้น 12 ค่ำ ปีมะเมีย นพศก ตรงกับ พ.ศ.2401 (ตรงกับวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2401) เหตุที่พระราชทานชื่อนี้ เพราะพระองค์ได้ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน 600 ชั่ง จ้างชาวจีนให้ขุดคลองนี้ขึ้น ต่อมาสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ถึงแก่พิราลัย ขณะที่ยังค้างอยู่ จึงโปรดให้เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ข้า บุนนาค) ดำเนินการต่อจนแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2405 (วิกิพีเดีย, 2560: ออนไลน์)

ต้นน้ำของคลองเจดีย์บูชาจะรับน้ำมาจากคลองชลประทาน 5 ช และเชื่อมต่อกับคลองวังตะกั่วซึ่งเป็นคลองธรรมชาติที่แยกมาจากคลองทัพหลวง บริเวณบ้านม่วงตาด หมู่ที่ 8 ตำบลทัพหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมคลองเจดีย์บูชาวางตัวในแนวตะวันออก-ตก ไหลผ่านตามความยาวของพื้นที่เทศบาลนครนครปฐม โดยผ่านเข้ามาทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ลำคลองจะโค้งเล็กน้อยแล้วตั้งตรงไปทางตะวันออก ผ่านหน้าวัดพระงาม แล้วหักโอบศูนย์กลางธุรกิจ (ตลาดนครปฐม) แนวคลองช่วงนี้จะไหลลดค่าแก่งองค์พระปฐมเจดีย์ และหักตัวเป็นมุมฉากไปทางตะวันออก ตรงออกนอกเขตเทศบาล มีคลองห้วยจรเข้ไหลมาติดต่อบางตอนจะอิงทางน้ำธรรมชาติ จึงแลเป็นแนวโค้ง และตัดตรงไปจดแม่น้ำท่าจีนที่บ้านตลาดต้นสน ตำบลท่านา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม นอกจากนี้แล้วยังมีคลองต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม ที่สามารถเชื่อมโยงกับคลองเจดีย์บูชา เช่น คลองโพรงมะเดื่อ คลองห้วยจรเข้ คลองพระยาภัก หรือคลองบ้านภูมิ คลองประโทน คลองบางแก้ว คลองระบายน ร 1 ช เจดีย์บูชา น้ำเสียของคลองเจดีย์บูชา มีด้วยกันหลายสาเหตุรวมๆกัน คือน้ำเสียที่เกิดจากชุมชน เกษตรกรรม

และอุตสาหกรรม แต่การกล่าวโทษกันว่าผู้ใดเป็นสาเหตุนั้น ไม่ก่อประโยชน์อันใด ทางแก้ไขจึงน่าจะเริ่มที่จุดเล็กๆ ก่อน เพื่อปลูกและสร้างจิตสำนึกให้รักสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสามารถนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการสอนและปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้คนได้

2. หลักพุทธธรรมกับแนวคิดพลัง “บวร” เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา

ความหมายของคำว่า “พุทธธรรม” หรือ “พระธรรม” คือ ธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น มีมากมายถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งความทุกข์ และ วิธีการดับทุกข์ คำว่า “หลักพุทธธรรม” ในที่นี้หมายถึง หลักธรรม คำสอน ที่เชื่อกันว่าเป็นผลแห่งการค้นคว้า เป็นภูมิรู้ ภูมิปัญญา ของพระพุทธองค์ ที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2550 ปี แล้ว และได้ชื่อว่า เป็นภูมิปัญญาโลก เป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติ เป็นมรดกโลก ที่หาค่ามิได้ กล่าวได้ว่า “พุทธธรรม หรือ พระธรรม หมายถึง ธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบและนำออกเผยแผ่ หรือคำสอนของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของทุกข์และ วิธีการดับทุกข์ พุทธธรรม ของพระพุทธเจ้านั้นแต่เริ่มสืบทอดกันด้วยวิธีท่องจำแบบปากต่อปาก สมัยต่อมาจึงได้มีการบันทึกไว้เป็นตัวอักษร คัมภีร์ที่บันทึกพุทธธรรมนั้น เรียกว่า พระไตรปิฎก และมีคำอธิบายจัดไว้เป็นหมวดคัมภีร์ เรียกชื่อต่างๆ อาทิ อรรถกถา, กฎีกา, อนุฎีกา เป็นต้น ธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบนั้น คำว่า “ค้นพบ” ย่อมหมายถึง “ธรรม” เป็นสิ่งที่มีอยู่เดิม มีมาก่อน ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมพระพุทธองค์ แต่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นก่อนที่พระพุทธองค์จะตรัสรู้ อาจพอกกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ ธรรม ก็คือการรับรู้ธรรมตาโลก เรียนรู้สิ่งที่เป็นปกติที่มีบ่อเกิดที่มาจากอย่างไร และไปอย่างไร เพราะหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสสอนไว้ว่าสองพันปีที่ผ่านมา นั้น เป็น “สังขาร” เพราะ “คนเราจะล่วงพ้นความทุกข์ได้ เพราะความเพียรในการทำความดี” ผู้ใส่ใจในธรรมเท่านั้น ถึงจะรู้ถ่องแท้

“บวร” บ้าน วัด โรงเรียน “วัดจะมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวยเพราะมีวัดดัดนิสัย บ้านกับวัดผลักดันช่วยก็อวยชัย ถ้าขัดกันก็บรลัยทั้งสองทาง ” สุภาษิตนี้ เรามักจะเห็นกันเมื่อไปวัดวาอารามต่างๆ เพื่อบอกให้รู้ว่าบ้านและวัดขาดกันไม่ได้เลย นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่เข้ามามีบทบาทในสองหน่วยหลักทางสังคมเพิ่มอีกหนึ่ง บ้าน อาจหมายถึงชุมชน หน่วยทางสังคมที่สำคัญหน่วยหนึ่ง ในบ้านอาจมีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน เป็นผู้นำ ผู้นำเหล่านี้จะพัฒนาทางด้านสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพต่างๆภายในหมู่บ้านหรือชุมชน วัด คือหน่วยทางสังคมอีกหน่วยหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอดีตวัดคือศูนย์รวมของทุกสิ่งตั้งแต่เกิดจนตายก็ว่าได้ เกิดก็ไปวัดให้พระตั้งชื่อลูก ตั้งชื่อหลานให้ หากลูกหลานเป็นชายก็จักให้บวชเรียน เขียนอ่าน พอโตหน่อยจะออกเหย้าออกเรือน พระก็เป็นผู้ดูแลรักษาที่ให้อีก ไปจนวาระสุดท้ายก็สงบนิ่ง ณ มุมอันสงบของวัด โรงเรียนคือหน่วยทางสังคมสุดท้ายที่จะกล่าวถึง โรงเรียนตั้งขึ้นเป็นทางการครั้งแรกในปี 2414 สมัยรัชกาลที่ 5 แต่ในสมัยก่อนหน้า วัดคือสถานบันการศึกษาของชุมชน แม้การจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมา ชาวบ้านในชนบทก็ยังไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียน เนื่องจากว่ายังแปลกใหม่อยู่ เน้นนานหลายปีกว่าชาวบ้านจะเข้าใจและยอมส่งบุตรหลานเข้าในระบบโรงเรียน ถ้าสังเกตจะเห็นได้ว่าโรงเรียนก็แยกตัวออกมาจากวัด วัดกับโรงเรียนจึงเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดเคียงกันในด้านการทำงาน กล่าวคือ การให้ความรู้สติปัญญาและจิตวิญญาณ วัดมีพระสงฆ์ผู้ทรงภูมิในด้านความรู้ พระสงฆ์อาจมีความรู้ นอกเหนือจากทางธรรม คือก่อนมาบวชในพระพุทธศาสนา ท่านอาจเป็นช่างไม้ ช่างปูน ฯลฯ มาก่อน ความรู้นี้ท่านอาจนำมาพัฒนาวัดหรือนำมาสอนญาติโยม เพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ โรงเรียนเช่นกันสร้างปัญญา วิธีการสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การปรับตัวในสังคมในยุคปัจจุบัน

หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวของบวรได้นั้นมีหลายประการจึงขอยกตัวอย่างหลักพุทธธรรม คำสอนที่พุทธศาสนิกชนยึดถือ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตหลายประการ จึงจะขอนำหลักพุทธธรรมนี้มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต คือ สังคหวัตถุ 4 สังคหวัตถุ คือ หลักธรรมอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นอันประกอบไปด้วยธรรม 4 ประการ ได้แก่ ทาน หมายถึง การให้ด้วยจิตอันพร้อมเสียสละ การให้นี้เป็นสิ่งสำคัญผู้ใจผู้อื่นได้ เพราะจะช่วยให้ผู้รับได้

ตระหนักถึงความเอื้อเฟื้อ ความไม่ตระหนี่ถี่เหนียวหรือเป็นผู้เห็นแก่ได้ และเกิดความนับถือในจิตใจอันเสียสละของผู้ให้ ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำอันไพเราะอ่อนหวาน การพูดจาด้วยถ้อยคำอันไพเราะอ่อนหวานย่อมทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกรู้สีกุศลของหมองใจ และนำมาสู่ความรู้สึกที่เป็นมิตรได้ นอกจากนี้ปิยวาจายังหมายถึงถ้อยคำที่ซื่อสัตย์ซื่อตรง มีความตรงไปตรงมา แต่ไม่ก้าวร้าวหยาบคาย การตั้งมั่นในคำสัตย์นี้ย่อมทำให้ผู้พูดได้รับความไว้วางใจและเป็นที่น่าเชื่อถือ อัตตจริยา หมายถึง การสงเคราะห์หรือประพฤติตนในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นเป็นธรรมช่วยให้ผู้อื่นรับรู้และซาบซึ้งในความมีน้ำใจดีใจ ทั้งยังพร้อมกลับมาเกื้อกูลต่อกันและกันเมื่อโอกาสมาถึง จึงจะช่วยให้ผู้ที่น้อมนำไปปฏิบัตินั้นประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย เพราะมีหมู่มิตรที่คอยเกื้อหนุนจนเจือซึ่งกันและกันโดยไม่ขาด สมานัตตา หมายถึง การเป็นผู้มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีจิตใจอันหนักแน่นไม่โลเล การตั้งมั่นในธรรมข้อนี้ย่อมจะทำให้ผู้อื่นมีความไว้วางใจ และพร้อมยกให้ปฏิบัติตนเป็นผู้ทำได้โดยไม่รู้สึกรู้สีกดขี่ข่มเหงจึงนับเป็นธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะสำหรับผู้ที่เป็นผู้นำ เป็นเจ้านาย หรือเป็นหัวหน้า ไม่ว่าจะในหน้าที่การงานใดก็ตาม

3. พระพุทธศาสนากับแนวคิดพลัง “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน)

พระพุทธศาสนามีความสำคัญมากมายหลายประเด็นมีหลักคำสอนสำหรับพัฒนาบุคคลให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผลและความถูกต้อง ท่านได้กำหนดข้อปฏิบัติในการฝึกฝนอบรมตน ด้วยการให้ละความชั่ว ประพฤติแต่ความดี และทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส ซึ่งในขั้นตอนของการพัฒนาตนนั้น ต้องเริ่มต้นด้วยมีศรัทธา คือมีความเชื่อที่ถูกต้องในหลักเหตุและผลโดยอาศัยปัญญาเข้าไปกำกับทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ แต่การที่คนเราจะมีปัญญาได้นั้น ตนเองก็ต้องรู้จักคิด รู้จักอบรมปัญญาให้เกิดขึ้น ด้วยการฟังจากบุคคลอื่นบ้าง จากการอ่านตำราบ้าง จากการคิดค้นด้วยตนเองบ้าง จากการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทั่วไปบ้าง จากประสบการณ์ต่างๆ บ้าง เมื่อคนเรามีปัญญาความรอบรู้แล้ว จะสามารถใช้เป็นประทีปส่องทางไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านหน้าที่การงาน และการดำเนินชีวิตประจำวัน และยังสมารถที่จะพัฒนาจิตใจตนเองให้เข้าถึงความมีอิสรภาพอย่างแท้จริงอีกด้วย กล่าวคือ ทำให้จิตใจหลุดพ้นจากการครอบงำของกิเลสและความทุกข์ทั้งปวงได้ ซึ่งก็จะมีหลักธรรมควบคู่

บ้าน วัด โรงเรียน หรือที่เรียกย่อๆว่า บวร เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งสมัยก่อนบ้านกับวัดโรงเรียนจะควบคู่กันมาตลอด เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนและประชาชน วันนี้บางอย่างก็เลือนหายไป จึงนำหลักการเดิมที่ทรงพระราชทานไว้แล้ว คือ “บวร” มาเพิ่มเติมบทบาทของ “วัดให้เป็นพิพิธภัณฑ์” ที่มีชีวิตให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้ทั้งด้านศีลธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม จริยธรรม จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม

สรุป

น้ำเสียของคลองเจดีย์บูชา มีด้วยกันหลายสาเหตุรวมๆกัน คือน้ำเสียที่เกิดจากชุมชน เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม แต่การกล่าวโทษกันว่าผู้ใดเป็นสาเหตุนั้น ไม่ก่อประโยชน์อันใด ทางแก้ไขจึงน่าจะเริ่มที่จุดเล็กๆ ก่อน เพื่อปลูกและสร้างจิตสำนึกให้รักสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังสามารถนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการสอนและปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้คนได้

ดังสุภาษิตที่ว่า วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวยเพราะมีวัดดัดนิสัย บ้านกับวัดผลัดกันช่วยก็ช่วยชัย ถ้าขัดกันก็บรลัยทั้งสองทาง ” สุภาษิตนี้ เรามักจะเห็นกันเมื่อไปวัดวาอารามต่างๆเพื่อบ่งบอกให้รู้ว่าบ้านและวัดขาดกันไม่ได้เลย นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่เข้ามามีบทบาทในสองหน่วยหลักทางสังคมเพิ่มอีกหนึ่ง บ้าน อาจหมายถึงชุมชน หน่วยทางสังคมที่สำคัญหน่วยหนึ่ง ในบ้านอาจมีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน เป็นผู้นำ ผู้นำเหล่านี้จะพัฒนาทางด้านสภาพแวดล้อม ทางด้านกายภาพต่างๆภายในหมู่บ้านหรือชุมชน วัด คือหน่วยทางสังคมอีกหน่วยหนึ่งที่สำคัญยิ่งและหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาช่วยแก้ไข

ปัญหาต่างๆของบวรได้นั้นมีหลายประการจึงขอยกตัวอย่างหลักพุทธธรรมคำสอนที่พุทธศาสนิกชนยึดถือ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตหลายประการ จึงจะขอนำหลักพุทธธรรมนี้มาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต คือ สังคหวัตถุ 4 อันประกอบไปด้วยธรรม 4 ประการ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา

ดังนั้นคำว่า “บวร” ไม่ได้มีความหมายตามพจนานุกรมไทยที่แปลว่า ประเสริฐ, ล้ำเลิศ เท่านั้น แต่มันมีที่มาจาก บ คือ บ้าน บ้านที่มีชาวบ้าน มีคนอาศัยอยู่ผู้ที่จะสืบสานวัฒนธรรม ศาสนา และซึมซับคำสอนจากพระสงฆ์ เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนให้พระพุทธศาสนาได้ยั่งยืนยาวนานอย่างถึงแก่นแท้

ว คือ วัด วัดที่มีพระสงฆ์ ผู้ที่อาสาจะละกิเลสทางโลกมาศึกษาพระธรรม เพื่อเผยแผ่หลักพุทธศาสนาให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงการดำรงชีวิตอย่างสงบ เป็นสุข

ร คือ โรงเรียน เดิมทีแหล่งที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้นั้นคือวัด ต่อมาได้แยกออกมาเป็นโรงเรียนที่เป็นสถานให้การศึกษาโดยตรงต่อทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งปัจจุบันยังมีโรงเรียนอีกหลายแห่งที่ยังมีชื่อวัดเป็นชื่อโรงเรียนอยู่

ฉะนั้นคำว่า “บวร” จึงไม่ใช่เพียงคำประกอบที่ใช้เรียกสถานที่ต่างๆ เท่านั้นมันมีที่มาถึงสังคมที่เกื้อกูล ส่งเสริมช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันในวงเวียนสังคมนั้นๆ ความเจริญที่แท้จริงของสังคมที่จะมีความสุขจึงจะสมบูรณ์แบบ

เอกสารอ้างอิง

ญาณภัทร ยอดแก้ว. (2563). การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา: สืบสานและรักษาสายน้ำแห่งพระราชศรัทธาสู่ความยั่งยืน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). คู่มือแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อลดผลกระทบด้านภูมิทัศน์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เรือนแก้วการพิมพ์.

คณินันต์ย์ จันทบุตร. (2530). สถานการณ์และบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์

วคิน อินทสระ. (2525). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). สถานการณ์พระพุทธศาสนา : พลิกหายนะให้เป็นพัฒนา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม